ePublishing
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ
NATIONAL DOCUMENTATION CENTRE

Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση

Τόμ. 1 (2025)

14ο Συνέδριο ΕΤΠΕ «ΤΠΕ στην Εκπαίδευση»

Ψηφιακή Αφήγηση και Κοινωνικο-συναισθηματική Ανάπτυξη των Μαθητών: Συστηματική Επισκόπηση της Βιβλιογραφίας

Έλενα Κκέλη, Αθανάσιος Τζιμογιάννης

doi: 10.12681/cetpe.9447

Βιβλιογραφική αναφορά:

Κκέλη Έ., & Τζιμογιάννης Α. (2026). Ψηφιακή Αφήγηση και Κοινωνικο-συναισθηματική Ανάπτυξη των Μαθητών: Συστηματική Επισκόπηση της Βιβλιογραφίας. *Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση*, *1*, 838–847. https://doi.org/10.12681/cetpe.9447

https://epublishing.ekt.gr | **e-Εκδότης:** EKT | **Πρόσβαση:** 24/02/2026 04:27:07

Ψηφιακή Αφήγηση και Κοινωνικο-συναισθηματική Ανάπτυξη των Μαθητών: Συστηματική Επισκόπηση της Βιβλιογραφίας

Έλενα Κκέλη, Αθανάσιος Τζιμογιάννης
elenakkeli@gmail.com, ajimoyia@uop.gr
Τμήμα Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Περίληψη

Η ψηφιακή αφήγηση αποτελεί μία δημοφιλή και αποτελεσματική εκπαιδευτική στρατηγική, καθώς τα ψηφιακά εργαλεία γίνονται περισσότερο εύχρηστα και φιλικά, τόσο για τους μαθητές όσο και για τους εκπαιδευτικούς. Η παρουσία της στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση επεκτείνεται δυναμικά με στόχο την υποστήριξη της γνωστικής ανάπτυξης των μαθητών, της συναισθηματικής έκφρασης και της δημιουργικότητας, καθώς και της αλληλεπίδρασης των μαθητών μεταξύ τους. Αναλύοντας ένα σύνολο 33 ερευνών που εντοπίστηκαν στη βιβλιογραφική βάση Scopus, η παρούσα επισκόπηση ανέδειξε επτά ερευνητικές κατηγορίες σχετικά με την επίδραση της ψηφιακής αφήγησης στην ανάπτυξη κοινωνικο-συναισθηματικών δεξιοτήτων των μαθητών, όπως: αναγνώριση και ταυτοποίηση συναισθημάτων, έκφραση συναισθημάτων, συναισθηματική εμπλοκή και ρύθμιση, κοινωνική επίγνωση, κοινωνικές δεξιότητες, συναισθηματική ανάπτυξη και μαθησιακές δεξιότητες.

Λέξεις κλειδιά: Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, κοινωνικό-συναισθηματική ανάπτυξη, Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, συστηματική επισκόπηση, ψηφιακή αφήγηση

Εισαγωγή

Η ψηφιακή αφήγηση (digital storytelling) έχει καθιερωθεί ως μια δημιουργική διαδικασία, η οποία συνδυάζει την παραδοσιακή αφήγηση ιστοριών με ψηφιακά μέσα, όπως εικόνες, ήχο, βίντεο, μουσική κ.α. Αποτελεί έναν σύγχρονο τρόπο έκφρασης και παρουσίασης ιδεών, γνώσεων και εμπειριών που συναντάται στις μέρες μας σε πολλούς τομείς, π.χ. επικοινωνία, μέσα ενημέρωσης, τέχνες και πολιτισμός, διαφήμιση, κοινωνική ευαισθητοποίηση, ενδυνάμωση κ.α. Η διαθεσιμότητα ποικίλων διαδικτυακών εργαλείων, που είναι εύχρηστα και φιλικά τόσο για τους εκπαιδευτικούς όσο και τους μαθητές, έχει αναδείξει την ψηφιακή αφήγηση ως ένα ισχυρό εκπαιδευτικό εργαλείο που εμπλέκει ενεργά τους μαθητές σε δημιουργικές, συνεργατικές και αναστοχαστικές μαθησιακές δραστηριότητες.

Σύμφωνα με τον Ohler (2013) η ψηφιακή αφήγηση συνδυάζει τον ψηφιακό γραμματισμό, τις τέχνες, τον προφορικό και τον γραπτό γραμματισμό. Αντίστοιχα, ο Robin (2008) πρότεινε ότι η αξιοποίηση της ψηφιακής αφήγησης στην εκπαιδευτική διαδικασία επιτρέπει στους μαθητές να αναπτύξουν δεξιότητες σημαντικών γραμματισμών του 21ου αιώνα, όπως ψηφιακού, τεχνολογικού, πληροφοριακού και οπτικού γραμματισμού. Η δημιουργία ψηφιακών ιστοριών είναι μια δυναμική διαδικασία που βοηθάει τους μαθητές να καλλιεργήσουν δεξιότητες έκφρασης με πολυμέσα, οργάνωσης ιδεών, προβολής μηνυμάτων και επίλυσης προβλημάτων ενώ, παράλληλα, διευκολύνει την επικοινωνία και τη συνεργασία στην ομάδα. Οι Anderson et al. (2018) τονίζουν τις δυνατότητες της ψηφιακής αφήγησης αξιοποιώντας πολυτροπικό περιεχόμενο ως αποτέλεσμα του διαλόγου, της συνεργασίας και της δημιουργίας των μαθητών πέρα από τα όρια του σχολείου, του σπιτικού περιβάλλοντος και της κοινότητας.

Κατά την τελευταία δεκαπενταετία, εκπαιδευτικές παρεμβάσεις που βασίζονται στην ψηφιακή αφήγηση εμφανίζονται σε διάφορα εκπαιδευτικά επίπεδα και πλαίσια, από την

προσχολική ηλικία μέχρι την τριτοβάθμια εκπαίδευση και τη δια βίου μάθηση. Πλήθος μελετών διεθνώς έχουν καταδείξει ότι η ψηφιακή αφήγηση αποτελεί μια αποτελεσματική προσέγγιση, η οποία ενισχύει τις γλωσσικές δεξιότητες των μαθητών και τις μαθησιακές τους επιδόσεις σε διάφορα γνωστικά αντικείμενα, προάγει τη δημιουργικότητα και το κίνητρο για μάθηση, υποστηρίζει την ενεργό συμμετοχή και την νοηματοδοτημένη μάθηση ενώ, παράλληλα, προσφέρει αυξημένες ευκαιρίες για κοινωνική αλληλεπίδραση (π.χ. Fokides, 2016· Hwang et al., 2016· Kim & Li, 2021· Niemi et al., 2018· Smeda et al., 2014).

Η ψηφιακή αφήγηση φαίνεται να αποτελεί μια ιδιαίτερα αποτελεσματική στρατηγική για τη βελτίωση των αποτελεσμάτων και των επιτευγμάτων των μαθητών σε ότι αφορά την ανάπτυξη ενός ευρέος φάσματος ικανοτήτων, όπως γλωσσικές δεξιότητες, κοινωνική και διαπροσωπική αλληλεπίδραση, αυτοέκφραση, φαντασία και δημιουργικότητα, μνήμη και προσοχή, κριτικός αναστοχασμός και δεξιότητες ανώτερου επιπέδου σκέψης. Στη συστηματική τους επισκόπηση, οι Wu και Chen (2020) εντόπισαν οκτώ τύπους μαθησιακών αποτελεσμάτων που σχετίζονται με την εκπαιδευτική ψηφιακή αφήγηση: συναισθηματικά, γνωστικά, εννοιολογικά, ακαδημαϊκά, τεχνολογικά, γλωσσικά, οντολογικά και κοινωνικά.

Στην εργασία αυτή παρουσιάζεται μία συστηματική επισκόπηση της βιβλιογραφίας σχετικά με την επίδραση της ψηφιακής αφήγησης στην κοινωνικο-συναισθηματική ανάπτυξη μαθητών της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Το παρόν άρθρο έχει οργανωθεί ως εξής: Στην επόμενη ενότητα τεκμηριώνεται το θεωρητικό και ερευνητικό πλαίσιο της συστηματικής επισκόπησης. Στη συνέχεια παρουσιάζεται η ερευνητική μεθοδολογία που ακολουθήθηκε και τα προκαταρκτικά αποτελέσματα που αναδεικνύουν τις βασικές πτυχές της επίδρασης της ψηφιακής αφήγησης στην κοινωνικό-συναισθηματική ανάπτυξη των μαθητών. Τέλος, διατυπώνονται συμπεράσματα και προτάσεις για μελλοντική έρευνα σχετικά με την ενσωμάτωση της ψηφιακής αφήγησης στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Θεωρητικό και ερευνητικό πλαίσιο

Στο πλαίσιο των στόχων της εκπαίδευσης του 21ου αιώνα τα εκπαιδευτικά συστήματα, διεθνώς, καλούνται να ανταποκριθούν στις πολύπλοκες και διαρκώς μεταβαλλόμενες προκλήσεις. Το γεγονός αυτό εντείνει την ανάγκη για καινοτόμες παιδαγωγικές πρακτικές, ικανές να κινητοποιήσουν ουσιαστικά τους μαθητές μέσα από βιωματικές και μετασχηματιστικές μαθησιακές εμπειρίες. Η έρευνα δείχνει ότι η αλληλεπίδραση μεταξύ συναισθημάτων και αφηγήσεων διαδραματίζει κεντρικό ρόλο στη διαμόρφωση νοήματος και στην οικοδόμηση ταυτότητας (Anderson & Macleroy, 2017· Kim & Li, 2021), δεδομένου ότι τα συναισθήματα αποτελούν βασικό παράγοντα που επηρεάζει τις γνωστικές ικανότητες και κρίσιμα στοιχεία της μαθησιακής διαδικασίας.

Όταν η ψηφιακή αφήγηση εντάσσεται στο πλαίσιο της κοινωνικο-συναισθηματικής ανάπτυξης των μαθητών, μπορεί να λειτουργήσει ως καταλύτης για τον μετασχηματισμό της γνώσης, την ενσωμάτωση νέων εμπειριών και την επίτευξη υψηλότερης ποιότητας μάθησης (Nair & Yunus, 2021· Rodríguez et al., 2021· Wu & Chen, 2020). Σύμφωνα με τους Ryan και Aasetre (2020), η ψηφιακή αφήγηση αποτελεί ιδανικό τρόπο να μιλήσει κανείς για συναισθήματα και επιτρέπει στους μαθητές να επικοινωνήσουν περισσότερο, πέρα από την άρρητη και κριτική γνώση τους, γράφοντας και αφηγούμενοι ιστορίες που στηρίζονται σε συναισθήματα. Παρέχει στους μαθητές έναν δυναμικό χώρο έκφρασης και επεξεργασίας συναισθημάτων, καθώς και ευκαιρίες για την καλλιέργεια της ενσυναίσθησης και της ικανότητας να κατανοούν και να σέβονται διαφορετικές απόψεις, προσεγγίσεις και εμπειρίες (Rubegni et al., 2020). Ταυτόχρονα, προάγει την προσωπική και κοινωνική ταυτότητα των μαθητών, ενισχύοντας τις δεξιότητες που απαιτούνται για την κοινωνική τους ενσωμάτωση και την ενεργό πολιτειότητα (Anderberg, 2020). Ωστόσο, η σχέση αυτή είναι σύνθετη και

πολυδιάστατη. Μελέτες όπως αυτή των Hershfield et al. (2013) υπογραμμίζουν ότι η εμπειρία ποικίλων και εναλλασσόμενων συναισθημάτων, όπως η συνύπαρξη θετικών και αρνητικών συναισθημάτων, έχει ευεργετική επίδραση στην ψυχοσωματική υγεία και ευεξία των ατόμων. Επιπλέον, η αφήγηση συμβάλλει στην ανάπτυξη της ευελιξίας της σκέψης και στην ικανότητα επίλυσης προβλημάτων, χαρακτηριστικά που είναι κρίσιμα για τη μαθησιακή διαδικασία και την ατομική εξέλιξη των μαθητών (Pulimeno et al., 2020).

Λόγω της πολυτροπικής φύσης των ψηφιακών μέσων, η ψηφιακή αφήγηση επιτρέπει την ταυτόχρονη πρόσβαση σε πολλαπλά επίπεδα γνωστικής επεξεργασίας (π.χ. συναισθηματικό, πληροφοριακό, πολιτισμικό), διευκολύνοντας με τον τρόπο αυτό μία ολιστική προσέγγιση της μάθησης (Alonso et al., 2013, όπως αναφέρεται στο Brailas, 2021). Η ψηφιακή αφήγηση έχει εφαρμοστεί σε ποικίλα εκπαιδευτικά πλαίσια, από την προσχολική έως και την ανώτατη εκπαίδευση, με εστίαση σε διαφορετικά μαθησιακά αποτελέσματα. Για παράδειγμα, συναισθηματικά και γνωστικά επιτεύγματα (Nair & Yunus, 2021· Rodríguez et al., 2021· Wu & Chen, 2020), καθώς και θέματα που αφορούν κοινωνικοδημογραφικές παραμέτρους και εκπαιδευτικές προκλήσεις (Sarica, 2023).

Παρά το γεγονός ότι έχουν διεξαχθεί πολλές μελέτες σχετικά με τα εκπαιδευτικά οφέλη της ψηφιακής αφήγησης, η επίδρασή της στην κοινωνικο-συναισθηματική ανάπτυξη των μαθητών δεν έχει διερευνηθεί επαρκώς και σε βάθος (Uslu & Uslu, 2021). Το μεγαλύτερο μέρος της υπάρχουσας βιβλιογραφίας φαίνεται ότι έχει εστιάσει στα γνωστικά αποτελέσματα της εκπαιδευτικής αξιοποίησης της ψηφιακής αφήγησης (Nair & Yunus, 2021· Wu & Chen, 2020). Από την άλλη μεριά, καταγράφεται περιορισμένος αριθμός ερευνών που μελετούν τις δυνατότητες της ψηφιακής αφήγησης σε άλλες διαστάσεις της εκπαιδευτικής διαδικασίας, όπου ο στόχος δεν είναι αποκλειστικά η ανάπτυξη γνώσεων, αλλά η υποστήριξη των μαθητών για την επίλυση σύνθετων προβλημάτων και την ατομική τους ενδυνάμωση (Fokides, 2016). Η διερεύνηση και η σε βάθος κατανόηση του πώς η εφαρμογή παρεμβάσεων ψηφιακής αφήγησης μπορεί να υποστηρίξει την κοινωνική και συναισθηματική ανάπτυξη των μαθητών, καθώς και την ενεργό συμμετοχή τους στα σύγχρονα εκπαιδευτικά και κοινωνικά περιβάλλοντα, αποτελεί ένα ανοικτό ερευνητικό πρόβλημα.

Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα

Με βάση την ανάλυση που προηγήθηκε, η ψηφιακή αφήγηση θεωρείται μια εποικοδομητική και δημιουργική προσέγγιση που μπορεί να επηρεάσει θετικά τις αντιλήψεις, τις ικανότητες και τα κίνητρα των μαθητών, εκτεινόμενη από τις γνωστικές διαδικασίες μέχρι τα κοινωνικά και συναισθηματικά χαρακτηριστικά της μάθησης. Η παρούσα επισκόπηση έχει ως σκοπό να διερευνήσει με ποιους τρόπους και σε ποιο βαθμό η συμμετοχή σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες ψηφιακής αφήγησης μπορεί να ενισχύσει την κοινωνικό-συναισθηματική ανάπτυξη των μαθητών.

Τα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν έχουν ως εξής:

ΕΕ1: Πώς επιδρά η ψηφιακή αφήγηση στην συναισθηματική ανάπτυξη των μαθητών;

ΕΕ2: Ποιοι τομείς της κοινωνικο-συναισθηματικής ανάπτυξης των μαθητών μπορούν να ενισχυθούν με τη συμμετοχή τους σε δραστηριότητες ψηφιακής αφήγησης;

ΕΕ3: Σε ποιο βαθμό η ψηφιακή αφήγηση προάγει δεξιότητες του 21ου αιώνα;

Μεθοδολογία έρευνας

Η επισκόπηση σχεδιάστηκε και πραγματοποιήθηκε σύμφωνα με τη μεθοδολογία PRISMA (Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses). Για την υλοποίηση της διαδικασίας αναζήτησης, χρησιμοποιήθηκε η βάση δεδομένων Scopus, καθώς προσφέρει

ένα ολοκληρωμένο περιβάλλον για τον εντοπισμό δημοσιεύσεων από εκδοτικούς οίκους, όπως Elsevier, Springer, Taylor & Francis, ACM, IEEE, ERIC κ.ά. Το Σχήμα 1 απεικονίζει τις φάσεις και τα ειδικά στοιχεία που αφορούν το σύνολο της διαδικασίας επιλογής των 33 άρθρων που, τελικά, πληρούσαν τα κριτήρια για τη συγκεκριμένη συστηματική επισκόπηση.

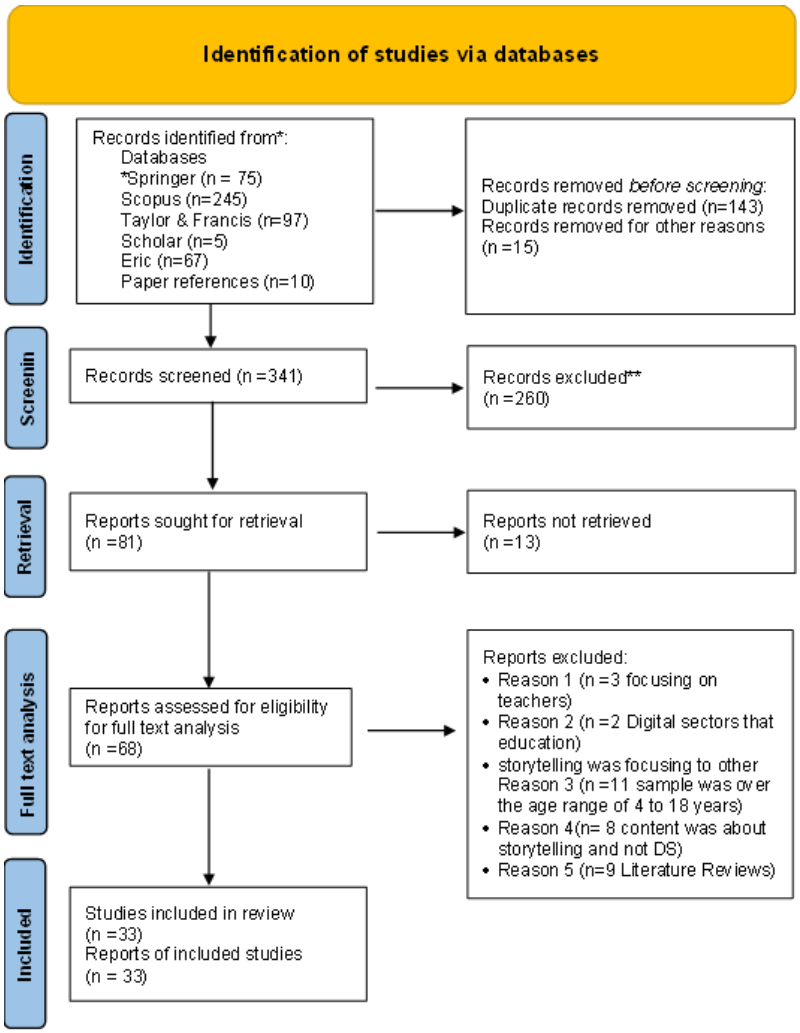

Σχήμα 1. Διάγραμμα PRISMA σχετικά με την επιλογή των ερευνών

Αρχικά, εντοπίστηκαν 499 άρθρα στις βάσεις δεδομένων της επισκόπησης. Η διαδικασία επιλογής περιελάμβανε αρχικά την απομάκρυνση διπλών εγγραφών ενώ αποκλείστηκαν επίσης οι εργασίες που δεν ήταν γραμμένες στην αγγλική γλώσσα. Κατά την αρχική επιλογή, επιλέχθηκαν μόνο μελέτες που σχετίζονταν άμεσα με την εφαρμογή της ψηφιακής αφήγησης σε εκπαιδευτικά περιβάλλοντα ενώ αποκλείστηκαν 162 άρθρα τα οποία, αν και περιείχαν τις σχετικές λέξεις-κλειδιά (Πίνακας 1), δεν αφορούσαν κάποιο εκπαιδευτικό πλαίσιο.

Πίνακας 1. Κριτήρια επιλογής ερευνών

Παράμετροι Έρευνας	Κριτήρια επιλογής	Κριτήρια Αποκλεισμού
Όροι αναζήτησης	('ψηφιακή αφήγηση') ΚΑΙ ('δημοτικό σχολείο' Ή 'πρωτοβάθμια εκπαίδευση') ΚΑΙ ('κοινωνικο-συναισθηματική ανάπτυξη' Ή 'συναισθηματική επίδραση' Ή 'ρύθμιση συναισθημάτων' Ή 'συναισθηματική εμπλοκή')	-
Ημερομηνία δημοσίευσης	Ιανουάριος 2012 έως Δεκέμβριος 2022	Πριν τον Ιανουάριο 2012 και μετά τον Δεκέμβριο 2022
Τύπος δημοσίευσης	Επιστημονικά περιοδικά με κριτές	Μη επιστημονικά περιοδικά, προλογικά σημειώματα, βιβλιοκριτικές, παρουσιάσεις
Γλώσσα	Αγγλικά	Άλλες γλώσσες

Τελικά, υποβλήθηκαν σε λεπτομερή ανάγνωση του πλήρους κειμένου 68 εργασίες, εκ των οποίων 35 απορρίφθηκαν επειδή δεν εντάσσονταν στα ερευνητικά ερωτήματα. Η πλειονότητα των ερευνών που αναλύθηκαν αφορά μαθητές πρωτοβάθμιας βαθμίδας. Όμως, βάσει των κριτηρίων της παρούσας επισκόπησης, εντάχθηκαν επίσης πέντε μελέτες που αφορούσαν μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, οι οποίες συνέκλιναν ως προς τις κοινωνικο-συναισθηματικές διαστάσεις της μάθησης μέσω ψηφιακής αφήγησης και κρίθηκε ότι μπορούν να συμβάλουν στην παρούσα επισκόπηση.

Αποτελέσματα

Το Σχήμα 2 παρουσιάζεται η κατανομή των άρθρων της επισκόπησης σχετικά με την ψηφιακή αφήγηση στην ανάπτυξη κοινωνικών και συναισθηματικών δεξιοτήτων, τα οποία δημοσιεύτηκαν κατά την περίοδο 2012 έως 2022. Τα τελευταία χρόνια εμφανίζεται αυξημένο ερευνητικό ενδιαφέρον για το θέμα, όπως προκύπτει από τον αριθμό των δημοσιεύσεων. Ωστόσο, κατά τα έτη 2019-2020 παρατηρήθηκε σημαντική μείωση της ερευνητικής δραστηριότητας, καθώς εντοπίστηκαν μόνο τέσσερα άρθρα.

Η επισκόπηση των 33 άρθρων ανέδειξε ποικίλες εφαρμογές της ψηφιακής αφήγησης για την ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων, την ενίσχυση ψυχολογικών δεξιοτήτων και την υποστήριξη της συναισθηματικής ανάπτυξης των μαθητών. Ορισμένες μελέτες αφορούν κοινωνικές πτυχές της ψηφιακής αφήγησης, όπως τα στερεότυπα, η συνεργασία και η αλληλεπίδραση (Alonzo-Campuzano et al., 2021· Fokides, 2016· Kim & Li, 2021· O'Byrne et al., 2018· Rubegni et al., 2020). Άλλες μελέτες αφορούν την επίδραση της χρήσης ψηφιακής αφήγησης σε εκπαιδευτικά περιβάλλοντα σχετικά με την ανάπτυξη συναισθηματικών χαρακτηριστικών των μαθητών (π.χ. ενσυναίσθηση, συναισθηματική διέγερση, αυτο-αποτελεσματικότητα, αυτοαντίληψη) και στη σύνδεσή τους με την ανάπτυξη μαθησιακών δεξιοτήτων του 21ου αιώνα (Anderson & Macleroy, 2017· Liang et al., 2017· Niemi et al., 2018· Schmoelz, 2018· Uslu & Uslu, 2021).

Σχήμα 2. Κατανομή των μελετών της επισκόπησης

Οι περισσότερες μελέτες της επισκόπησης βασίστηκαν σε ποιοτικές (n = 17) και μικτές (n = 12) ερευνητικές μεθοδολογίες, όπως μελέτες περίπτωσης, έρευνα δράσης και διερευνητικές ή εννοιολογικές προσεγγίσεις (exploratory/contextual qualitative studies). Η συλλογή δεδομένων πραγματοποιήθηκε μέσω παρατήρησης, συνεντεύξεων με εκπαιδευτικούς και μαθητές, ομάδων εστίασης, βιντεοσκοπημένων αφηγήσεων, καθώς και ανάλυσης πολυτροπικών ψηφιακών έργων των μαθητών.

Η διαδικασία της κατηγοριοποίησης των μελετών της παρούσας βιβλιογραφικής επισκόπησης βασίστηκε στη συνεχή συγκριτική ανάλυση (constant comparative analysis), των ερευνητικών αποτελεσμάτων με σκοπό την ανάδυση των ερευνητικών κατηγοριών. Ακολούθως, η θεματική σύνθεση βασίστηκε στην ερμηνευτική προσέγγιση των αποτελεσμάτων και στο συγκείμενο κάθε μελέτης, ώστε να αναδειχθούν όχι μόνο τα πεδία επίδρασης της ψηφιακής αφήγησης αλλά και οι ιδιαίτεροι τρόποι με τους οποίους αυτή σχετίζεται με την ανάπτυξη και ενίσχυση κοινωνικο-συναισθηματικών δεξιοτήτων. Η ανάλυση των δεδομένων ανέδειξε επτά ερευνητικές κατηγορίες που αφορούν την επίδραση της ψηφιακής αφήγησης στην κοινωνικο-συναισθηματική ανάπτυξη των μαθητών, οι οποίες εντάχθηκαν σε τρείς θεματικούς άξονες (Πίνακας 2):

α) Συναισθηματική ανάπτυξη (αναγνώριση και ταυτοποίηση συναισθημάτων, έκφραση συναισθημάτων, συναισθηματική εμπλοκή και ρύθμιση),

β) Κοινωνικο-συναισθηματική ανάπτυξη (κοινωνική επίγνωση, κοινωνικές δεξιότητες),

γ) Συναισθηματική ανάπτυξη, μαθησιακές δεξιότητες και δεξιότητες του 21ου αιώνα.

Από τα αποτελέσματα της επισκόπησης προέκυψε ότι η ψηφιακή αφήγηση επιδρά θετικά στη συναισθηματική ανάπτυξη των μαθητών, κυρίως μέσω της δυνατότητας έκφρασης και αναγνώρισης συναισθημάτων κατά τη διαδικασία της αφήγησης (Kim & Li, 2021· Kim et al., 2021). Ταυτόχρονα, η ενεργός εμπλοκή των μαθητών σε δραστηριότητες ψηφιακής αφήγησης φαίνεται να ενισχύει κοινωνικές και ψυχολογικές δεξιότητες (Brailas, 2021· Uslu & Uslu, 2021· Zarifsanaie et al., 2022), καθώς και δεξιότητες ενσυναίσθησης (Bratitsis & Ziannas, 2015· Lopez-Ornelas & Abascal-Mena, 2018· Rubegni et al., 2020) και την αποδοχή της διαφορετικότητας (Anderson & Macleroy, 2017· Bratitsis & Ziannas, 2015).

Πίνακας 2. Ερευνητικές διαστάσεις και κατηγορίες

Διαστάσεις	Κατηγορίες	Υποκατηγορίες

Συναισθηματική ανάπτυξη	Αναγνώριση και ταυτοποίηση συναισθημάτων	Αναγνώριση συναισθημάτων, ταυτοποίηση και έκφραση συναισθημάτων
	Έκφραση συναισθημάτων	Έκφραση θετικών συναισθημάτων, αρνητικών συναισθημάτων, μοίρασμα
	Συναισθηματική εμπλοκή και ρύθμιση	Συναισθηματική εμπλοκή, απόλαυση, διαχείριση θετικών/αρνητικών συναισθημάτων
Κοινωνικο-συναισθηματική ανάπτυξη	Κοινωνική επίγνωση	Κατανόηση κοινωνικών φαινομένων, σεβασμός στη διαφορετικότητα, ενσυναίσθηση, προθυμία για συνεργασία και βοήθεια
	Κοινωνικές δεξιότητες	Κοινωνικές στάσεις, προσωπικές και κοινωνικές ταυτότητες, κοινωνικές αλληλεπιδράσεις
Συναισθηματική ανάπτυξη και μαθησιακές δεξιότητες	Μαθησιακές στάσεις και δεξιότητες	Συναισθηματική σύνδεση με τη μάθηση, θετικές στάσεις, ενεργή συμμετοχή, αυτορρύθμιση, αυτο-αποτελεσματικότητα σε βασικά γνωστικά πεδία (π.χ. μαθηματικά, γραμματισμός, επιστήμες)
	Δεξιότητες 21ου αιώνα	Συνεργασία, επικοινωνία, δημιουργικότητα, κριτική σκέψη

Σε σχέση με την ενίσχυση μαθησιακών δεξιοτήτων, η ψηφιακή αφήγηση συμβάλει στην ανάπτυξη της δημιουργικότητας, της συνεργασίας, της κριτικής σκέψης, της επικοινωνίας και της πολιτειότητας (Bratitsis & Ziannas, 2015· Brailas, 2021· Niemi & Multisilta, 2015· Liang et al., 2017· Rubegni et al., 2020). Θετικά αποτελέσματα αναφέρονται επίσης σχετικά με την αυτοαντίληψη, την ενίσχυση της ταυτότητας και τη συναισθηματική εμπλοκή (Uslu & Uslu, 2021· Zarifsanaiey et al., 2022).

Οι περισσότερες μελέτες δείχνουν ότι η ψηφιακή αφήγηση ενισχύει την ενεργό συμμετοχή στη μαθησιακή διαδικασία και την επίδοση των μαθητών ενώ συμβάλει στη διαμόρφωση θετικών στάσεων απέναντι στη μάθηση. Ανεξάρτητες έρευνες δείχνουν βελτίωση της επίδοσης, της ομαδικής εργασίας και της αυτοαποτελεσματικότητας των μαθητών σε γνωστικά αντικείμενα όπως τα μαθηματικά και η φυσική (Kotluk & Kocakaya, 2017· Niemi et al., 2018· Saritepeci, 2020). Επιπλέον, καταγράφονται οφέλη σε επίπεδο προσωπικών χαρακτηριστικών και κοινωνικών δεξιοτήτων που ενισχύουν φιλοκοινωνικές συμπεριφορές και τη συνεργασία (Alonso-Campuzano et al., 2021· Di Blas et al., 2012· Fokides, 2016· Smeda et al., 2014).

Όμως, τα ενθαρρυντικά αυτά ευρήματα δεν επαρκούν για τη διατύπωση γενικευμένων συμπερασμάτων σχετικά με την επίδραση της ψηφιακής αφήγησης στην κοινωνικο-συναισθηματική ανάπτυξη των μαθητών. Ένα σημαντικό ερευνητικό κενό εντοπίζεται στη διερεύνηση της σχέσης μεταξύ κοινωνικο-συναισθηματικής μάθησης και ψηφιακής αφήγησης, καθώς η υπάρχουσα βιβλιογραφία συχνά προσεγγίζει τα πεδία αυτά ανεξάρτητα και δεν υπάρχουν ολοκληρωμένα θεωρητικά πλαίσια (Ryan & Aasetre, 2020). Ειδικότερα, περιορισμένες είναι οι έρευνες που μελετούν πώς η ψηφιακή αφήγηση επηρεάζει την έκφραση και τη διαχείριση συναισθημάτων, καθώς και το ποιες συναισθηματικές παράμετροι καθιστούν την αφήγηση περισσότερο ελκυστική για τους μαθητές (Hsieh, 2022). Παράλληλα, η επίδραση της συνεργατικής μάθησης στην εξέλιξη της συναισθηματικής εμπλοκής και της ομαδικότητας των μαθητών αποτελεί ένα ακόμη θέμα ανοικτό προς διερεύνηση. Τέλος, η μελέτη της εφαρμογής της ψηφιακής αφήγησης ως εργαλείου διδασκαλίας σε διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα μπορεί να προσφέρει ουσιαστική συμβολή στη βελτίωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας και στην ενίσχυση της συναισθηματικής και κοινωνικής ανάπτυξης των μαθητών.

Η σύνδεση ψηφιακής αφήγησης με την κοινωνικο-συναισθηματική ανάπτυξη των μαθητών, ειδικότερα της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, δημιουργεί τις προϋποθέσεις για διδακτικές πρακτικές που ενισχύουν τη μαθησιακή εμπλοκή, την ατομική έκφραση και την ενσυναίσθηση. Ωστόσο, για την πλήρη αξιοποίησή της απαιτείται συστηματική εμπειρική διερεύνηση που να εστιάζει στους μηχανισμούς επίδρασής της, ιδιαίτερα σε σχέση με τη ρύθμιση συναισθημάτων, τη διαμόρφωση συμπεριφορών και τη συνεργατική μάθηση. Ο σχεδιασμός παρεμβάσεων ψηφιακής αφήγησης στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση και η μελέτη της ανταπόκρισης των μαθητών σε ότι αφορά την κοινωνική και συναισθηματική τους ανάπτυξη αποτελεί στόχο των μελλοντικών ερευνών μας.

Η συστηματική έρευνα στο θέμα θα μπορούσε επίσης να εστιάσει: α) στη διαμόρφωση ολοκληρωμένων πλαισίων εκπαιδευτικού και ερευνητικού σχεδιασμού που συνδέουν τη ψηφιακή αφήγηση με τους στόχους και τις αρχές της κοινωνικο-συναισθηματικής ανάπτυξης, β) στη διαπολιτισμική μελέτη των επιδράσεων της ψηφιακής αφήγησης, αναγνωρίζοντας τη σημασία διαφόρων πολιτισμικών διαστάσεων και παραγόντων και γ) στη διερεύνηση του ρόλου των εκπαιδευτικών, τόσο ως καθοδηγητών της μάθησης των μαθητών όσο και ως συνδημιουργών σε περιβάλλοντα ψηφιακής αφήγησης. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η ενσωμάτωση της ψηφιακής αφήγησης σε ποικίλα γνωστικά αντικείμενα, σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης, με στόχο την ανάπτυξη διαθεματικών πρακτικών και μοντέλων σχεδιασμού που μπορούν να υποστηρίξουν ισχυρές βιωματικές μαθησιακές εμπειρίες οι οποίες οδηγούν στην ολιστική ανάπτυξη των μαθητών.

Συμπεράσματα

Η παρούσα συστηματική ανασκόπηση ανέδειξε χρήσιμες πληροφορίες σχετικά με το πώς η ψηφιακή αφήγηση μπορεί να επηρεάσει την κοινωνικό-συναισθηματική ανάπτυξη των μαθητών με ταυτόχρονη ενίσχυση των μαθησιακών αποτελεσμάτων τους. Επεκτείνοντας προηγούμενες μελέτες που επικεντρώνονται κυρίως στα γνωστικά και ψηφιακά οφέλη για τους μαθητές, ανέδειξε το δυναμικό της ψηφιακής αφήγησης ως πολυδιάστατου εκπαιδευτικού εργαλείου, που μπορεί να ενισχύσει κρίσιμες κοινωνικό-συναισθηματικές δεξιότητες, όπως η ενσυναίσθηση, η συνεργασία και η αυτορρύθμιση. Τα ευρήματα των μελετών που περιλαμβάνονται στην παρούσα συστηματική επισκόπηση ανέδειξαν μία σαφή τάση αυξανόμενου ερευνητικού ενδιαφέροντος, ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, σχετικά με την επίδραση της ψηφιακής αφήγησης στην κοινωνικό-συναισθηματική ανάπτυξη των μαθητών. Συνεπώς, αναδεικνύεται η αυξανόμενη αναγνώριση του συγκεκριμένου ερευνητικού θέματος ως σημαντικού ενώ, παράλληλα, διαμορφώνει νέες εκπαιδευτικές πρακτικές για τη σχολική εκπαίδευση.

Από την άλλη μεριά, τα αποτελέσματα της επισκόπησης ανέδειξαν επίσης και την ανάγκη περαιτέρω διερεύνησης δύο βασικών ερευνητικών ερωτημάτων: α) με ποιους τρόπους η ψηφιακή αφήγηση συμβάλει στην ανάπτυξη συναισθημάτων, κοινωνικών στάσεων και συμπεριφορών των μαθητών και β) ποια συναισθηματικά και αλληλεπιδραστικά στοιχεία καθιστούν μία εκπαιδευτική παρέμβαση ψηφιακής αφήγησης αποτελεσματική στην πράξη.

Για παράδειγμα, προσεγγίσεις συνεργατικής ψηφιακής αφήγησης (Alonso-Campuzano et al., 2021· Uslu & Uslu, 2021), πώς συμβάλουν στη γνωστική, συναισθηματική και κοινωνική υποστήριξη μαθητών του δημοτικού, καθώς η μορφή και το περιεχόμενο μιας ιστορίας μπορεί να αλλάζει από ομάδα σε ομάδα και να αντανακλά τις γλωσσικές, συμβολικές, συναισθηματικές ικανότητες και βιωματικές εμπειρίες των μαθητών. Επιπρόσθετα, ο εκπαιδευτικός ρόλος της ψηφιακής αφήγησης καθίσταται ιδιαίτερα σημαντικός στη μετα-πανδημική εκπαιδευτική πραγματικότητα, όπου η ανάγκη για συναισθηματική και ψυχοκοινωνική ενδυνάμωση των μαθητών είναι περισσότερο έντονη (Dougherty, 2024).

Τέλος, μελέτες που αφορούν το ευρύτερο ηλικιακό φάσμα μαθητών της σχολικής εκπαίδευσης, σε συνδυασμό με τη διαπολιτισμική ποικιλομορφία τους, αναμένεται να προσφέρουν μία σφαιρική και συγκριτική αποτίμηση των εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων της ψηφιακής αφήγησης. Τα σχετικά πορίσματα θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν ως θεωρητικό και εμπειρικό υπόβαθρο για την ανάπτυξη εκπαιδευτικών πολιτικών και παρεμβάσεων που συνδέουν τη συναισθηματική αγωγή με τις ψηφιακές τεχνολογίες και τις δεξιότητες του 21ου αιώνα.

Συμπερασματικά, η ψηφιακή αφήγηση ως εκπαιδευτική στρατηγική φαίνεται να έχει θετική επίδραση στην κοινωνικό-συναισθηματική ανάπτυξη και στην ενδυνάμωση των μαθητών καλλιεργώντας κοινωνικές δεξιότητες και στάσεις, καθώς και δεξιότητες συναισθηματικής έκφρασης. Η ενσωμάτωσή της στις σχολικές εκπαιδευτικές πρακτικές δεν συνιστά μία ακόμη ψηφιακή καινοτομία, αλλά μια μετασχηματιστική παιδαγωγική προσέγγιση που επαναπροσδιορίζει τον τρόπο με τον οποίο οι μαθητές μαθαίνουν, εκφράζονται και αλληλεπιδρούν. Παρότι τα ευρήματα είναι ενθαρρυντικά, κρίσιμα ερωτήματα παραμένουν ανοιχτά ενώ απαιτείται στοχευμένη έρευνα, τόσο για την εφαρμογή της ψηφιακής αφήγησης στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, όσο και για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, ώστε να είναι σε θέση να σχεδιάζουν μαθησιακά περιβάλλοντα που ενισχύουν τη συναισθηματική εμπλοκή και την κοινωνική αλληλεπίδραση των μαθητών τους.

Αναφορές

Alonso-Campuzano, C., Iandolo, G., Mazzeo, M. C., Sosa González, N., Neoh, M. J. Y., Carollo, A., Gabrieli, G., & Esposito, G. (2021). Children's online collaborative storytelling during 2020 COVID-19 home confinement. *European Journal of Investigation in Health, Psychology and Education*, *11*(4), 1619-1634.

Anderberg, M. (2020). In search of a social pedagogical profession in schools. Missions and roles under reconsideration. *International Journal of Social Pedagogy*, *9*(1), 1-19.

Anderson, J., & Macleroy, V. (2017). Connecting worlds: interculturality, identity and multilingual digital stories in the making. *Language & Intercultural Communication*, *17*(4), 494-517.

Anderson, J., Chung, Y. C., & Macleroy, V. (2018). Creative and critical approaches to language learning and digital technology: Findings from a multilingual digital storytelling project. *Language and Education*, *32*(3), 195-211.

Brailas, A. (2021). Digital storytelling and the narrative turn in psychology: Creating spaces for collective empowerment. *Global Journal of Community Psychology Practice*, *12*(4).

Bratitsis, T., & Ziannas, P. (2015). From early childhood to special education: Interactive digital storytelling as a coaching approach for fostering social empathy. *Procedia Computer Science*, *67*, 231-240.

Chen Hsieh, J. (2024). Multimodal digital storytelling presentations among middle-school learners of English as a foreign language: Emotions, grit and perceptions. *RELC Journal*, *55*(2), 547-558.

Di Blas, N., Paolini, P., & Sabiescu, A. (2010, June). Collective digital storytelling at school as a whole-class interaction. * *Proceedings of the 9th international Conference on interaction Design and Children* (pp. 11-19).

Dougherty, M. (2024). The role of storytelling in post-pandemic education. *Journal of Academic Perspectives, 2*, 124-139.

Fokides, E. (2016). Using autobiographical digital storytelling for the integration of a foreign student in the school environment. A case study. *Journal of Information Technology Education. Innovations in Practice*, *15*, 99.

Hershfield, H. E., Scheibe, S., Sims, T. L., & Carstensen, L. L. (2013). When feeling bad can be good: Mixed emotions benefit physical health across adulthood. *Social Psychological and Personality Science*, *4*(1), 54-61.

Hwang, W. Y., Shadiev, R., Hsu, J. L., Huang, Y. M., Hsu, G. L., & Lin, Y. C. (2016). Effects of storytelling to facilitate EFL speaking using Web-based multimedia system. *Computer Assisted Language Learning*, *29*(2), 215-241.

Kim, D., & Li, M. (2021). Digital storytelling: Facilitating learning and identity development. *Journal of Computers in Education*, *8*(1), 33-61.

Kim, D., Long, Y., Zhao, Y., Zhou, S., & Alexander, J. (2021). Teacher professional identity development through digital stories. *Computers & Education*, *162*, 104040.

Kotluk, N., & Kocakaya, S. (2017). The effect of creating digital storytelling on secondary school students' academic achievement, self-efficacy perceptions and attitudes toward Physics. *International Journal of Research in Education and Science*, *3*(1), 218-227.

Liang, H., Chang, J., Deng, S., Chen, C., Tong, R., & Zhang, J. J. (2017). Exploitation of multiplayer interaction and development of virtual puppetry storytelling using gesture control and stereoscopic devices. *Computer Animation and Virtual Worlds*, *28*(5), e1727.

López-Ornelas, E., & Abascal-Mena, R. (2018). An interactive digital storytelling to identify emotions and consequences in the elementary school child. In A. Marcus, & W. Wang (Eds.), *Proceedings of the 7th International Conference, DUXU 2018* (pp. 218-230). Springer.

Nair, V., & Yunus, M. M. (2021). A systematic review of digital storytelling in improving speaking skills. *Sustainability*, *13*(17), 9829.

Niemi, H., & Multisilta, J. (2016). Digital storytelling promoting twenty-first century skills and student engagement. *Technology, Pedagogy and Education*, *25*(4), 451-468.

Niemi, H., Niu, S., Vivitsou, M., & Li, B. (2018). Digital storytelling for twenty-first-century competencies with math literacy and student engagement in China and Finland. *Contemporary Educational Technology*, *9*(4), 331-353.

O'Byrne, W. I., Houser, K., Stone, R., & White, M. (2018). Digital storytelling in early childhood: Student illustrations shaping social interactions. *Frontiers in Psychology*, *9*, 1800.

Ohler, J. B. (2013). *Digital storytelling in the classroom: New media pathways to literacy, learning, and creativity*. Corwin Press.

Pulimeno, M., Piscitelli, P., & Colazzo, S. (2020). Children's literature to promote students' global development and wellbeing. *Health Promotion Perspectives*, *10*(1), 13.

Robin, B. R. (2008). Digital storytelling: A powerful technology tool for the 21st century classroom. *Theory into Practice*, *47*(3), 220-228.

Rodríguez, C. L., García-Jiménez, M., Massó-Guijarro, B., & Cruz-González, C. (2021). Digital storytelling in education: A systematic review of the literature. *Review of European Studies*, *13*(2), 13-25.

Rubegni, E., Landoni, M., & Jaccheri, L. (2020). Design for change with and for children: how to design digital storytelling tool to raise stereotypes awareness. *Proceedings of the 2020 ACM Designing Interactive Systems Conference* (pp. 505-518). ACM.

Ryan, A. W., & Aasetre, J. (2021). Digital storytelling, student engagement and deep learning in Geography. *Journal of Geography in Higher Education*, *45*(3), 380-396.

Sarıca, H. Ç. (2023). Emotions and digital storytelling in the educational context: A systematic review. *Review of Education*, *11*(3), e3430.

Saritepeci, M. (2021). Students' and parents' opinions on the use of digital storytelling in science education. *Technology, Knowledge and Learning*, *26*(1), 193-213.

Schmoelz, A. (2018). Enabling co-creativity through digital storytelling in education. *Thinking Skills and Creativity*, *28*, 1-13.

Smeda, N., Dakich, E., & Sharda, N. (2014). The effectiveness of digital storytelling in the classrooms: a comprehensive study. *Smart Learning Environments*, *1*, 6.

Uslu, A., & Uslu, N. A. (2021). Improving primary school students' creative writing and social-emotional learning skills through collaborative digital storytelling. *Acta Educationis Generalis*, *11*(2), 1-18.

Wu, J., & Chen, D. T. V. (2020). A systematic review of educational digital storytelling. *Computers & Education*, *147*, 103786.

Zarifsanaiey, N., Mehrabi, Z., Kashefian-Naeeini, S., & Mustapha, R. (2022). The effects of digital storytelling with group discussion on social and emotional intelligence among female elementary school students. *Cogent Psychology*, *9*(1), 2004872.